

Bandalag kvenna í Reykjavík

Reykjavík 22. mars 2023.

Alþingi.

Bt. Allsherjar- og menntamálanefnd.

153 löggjafarþing 2022-2023.

165. mál, lagafrumvarp.

Efni: Umsögn Bandalags kvenna í Reykjavík um frumvarp til laga um afnám laga um orlof húsmæðra, nr. 53/1972, með síðari breytingum.

Fyrir hönd Bandalag kvenna í Reykjavík gerir undirrituð eftirfarandi athugasemdir við frumvarp það er hér um ræðir.

Gerð er athugasemd við frumvarpið í heild sinni í ljósi þess að enn hallar á konur í þjóðfélaginu og sérstaklega þann hóp er nýtir sér orlof húsmæðra en það eru aðallega eldri konur, örorkulífeyrisþegar og konur á öllum aldri er vinna láglounastörf. Þessir hópar standa höllum fæti í þjóðfélaginu og eiga hóparnir langt í land í jafnréttisbaráttunni. Enn hallar á konur á hinum ýmsu sviðum þjóðfélagsins og langt er í land að markmiði jafnréttislaganna sé náð.

Flestar þeirra kvenna sem nýta sér orlof húsmæðra í Reykjavík eiga lítinn sem engan rétt til lífeyrissjóðsgreiðslna. Mikill meiri hluti þeirra kvenna sem nýta sér ferðir á vegum orlofsins voru heimavinnandi og áttu ekki rétt á fæðingarorlofi né dagvistun fyrir börn sín. Margar þessara kvenna hafa hugsað um veika eiginmenn árum saman og hafa einangrað sig félagslega. Þessi hópur kvenna treystir sér ekki til að fara í ferðir á eigin vegum, þær passa ekki í hjónaferðir ásamt því að oft á tíðum vantar ferðafélaga. Það getur því skipt sköpum fyrir þennan hóp kvenna að komast í orlofsferðir.

Fram kemur hjá flutningsmönnum tillögunnar að konur geti áfram farið í orlofsferðir en bara ekki niðurgreiddar ferðir. Ef það verður raunin þá er verið að stuðla að mjög miklum ójöfnuði. Flestar þær konur er nýta sér orlofið geta ekki farið í orlofsferðir nema vegna niðurgreiðslunnar. Ef ferðir yrðu án niðurgreiðslu þá myndu aðeins efnameiri konur geta nýtt sér þær. Slík tillaga virkar því öfugt og í stað þess að styðja jöfnuð myndi slíkt auka ójöfnuð. Eftir heima sætu því konurnar sem mest þurfa á þessu úrræði að halda.

Meðan þeir hópar kvenna sem nýta sér orlof húsmæðra eru ekki komnir nær jafnrétti en raun ber vitni er ekki tímabært að fella lögin úr gildi. Hvað varðar sveitarfélögin og útgjöld þeirra í orlofssjóðina þá er um verulega lágur fjárhæðir að ræða fyrir hvert sveitarfélag eða rúmar 100 krónur, á íbúa, á ári. Það gefur því augaleið að sú ánægja sem af þessum ferðum hlýst er langt umfram þá fjármuni sem bæjarfélögin leggja í sjóðina.

Með því að afnema lögin telur Bandalag kvenna í Reykjavík að mikil afturför sé farin í réttindabaráttu kvenna hér á landi. Réttur kvenna til jafns á við karlmenn kom ekki af sjálfum

sér, það voru eldri konur sem nýta sér orlofsferðir í dag sem lögðu allt í sölurnar fyrir baráttuna sem hefur komið konum þessa lands þangað sem þær eru í dag.

Flutningsmenn þessa frumvarps gera sér á engan hátt grein fyrir þeirri gríðarlegu vinnu og þeim fórnunum sem konur fyrr á tímum lögðu á sig til þess að konur í dag byggju við þau réttindi sem þær nú hafa. Það er mjög mikilvægt að horfa á þetta frá öllum sjónarhornum og þá aðallega sjónarhorni þeirra kvenna sem tilheyra elsta hóp þeirra sem nýta sér orlofsferðir. Vert er að benda á svokallað sólahringsákvæði í þessu samhengi.

Bandalag kvenna í Reykjavík gerir athugasemd við að lögin eigi að öðlast gildi sitt 1. júní nk., líkt og fram kemur í frumvarpinu en slíkt telur Bandalag kvenna í Reykjavík ekki ásættanlegt í ljósi þess að orlofsnefndir hafa nú þegar lokið skipulagningu og gengið frá ferðum fyrir árið 2023 og því ekki hægt að leggja niður ferðir með svo skömmum fyrirvara án þess að til verulegs tjóns komi fyrir alla aðila. Einnig er hafin skipulagning ársins 2024. Hjá Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík er boðið upp á vandaðar og vel skipulagðar ferðir með þarfir hvers einstaklings í fyrirrúmi. Til þess að Orlofsnefnd húsmæðra geti boðið slíkar ferðir, leggja nefndarkonur til mikla ólaunaða vinnu og undirbúningsferli hvernar ferðar er langt. Bandalag kvenna í Reykjavík telur því ekki unnt að leggja niður starfsemi nefndanna með svo stuttum fyrirvara án þess að til tjóns komi

Margar þeirra eldri kvenna sem nýta sér orlofsferðir hafa einangrað sig félagslega en eins og allir vita þá er einsemdin einn verstí óvinur mannsins. Orlofsferðimar rjúfa einangrun margra þessara kvenna og stuðla að ánægjuríkara lífi þeirra. Hér er því um lýðheilsumál að ræða. Þessar konur hafa hvorki fjárráð né treysta sér í ferðir á eigin vegum ásamt því að oft á tíðum hafa þær ekki ferðafélaga. Í orlofsferðum eignast konur ferðafélaga sem verða vinkonur í hinu daglega lífi. Það getur því skipt þessar konur verulegu máli að komast í slíka ferð, er þær ráða við fjárhagslega og geta gengið að því vísu að þær njóti félagsskap annarra kvenna og geti deilt sögu sinni með konum sem eiga sér svipaða lífsögu.

Annar hópur kvenna sem einna helst nýtir sér orlofsferðir á vegum Orlofsnefndar Reykjavíkur eru láglaunakonur þessar konur hafa lág laun, lág eftirlaun-og eða lága lífeyristryggingu. Margar þessara kvenna eru að leggja fyrir allt árið til að komast í slíka ferð en án niðurgreiðslu gætu þær ekki leyft sér slíkt ferðalag.

Í upphafsorði 1. gr. laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla kemur fram að markmið laganna er að koma á og viðhalda jafnrétti og jöfnum tækifæmm kvenna og karla og jafna þannig stöðu kynjanna á öllum sviðum samfélagsins. Ein af þeim leiðum sem nefndar eru til að ná fram markmiði laganna er að bæta sérstaklega stöðu kvenna og auka möguleika þeirra í samfélaginu, löggjafinn gerir því beinlínis ráð fyrir að sum úrræði sem gripið er til nýtist konum fremur en körlum. Meðan jafnrétti í framkvæmd er ekki nær jafnrétti í lögum er húsmæðraorlofið alls ekki forréttindi, heldur má líta á það sem tilraun til að jafna kjör kynjanna og rétta hlut kvenna þar sem á hefur hallað.

En hér má benda á að þema alþjóðlegs baráttudags kvenna þann 8. mars sl., var „Embracing Equity” en það er einmitt það sem orlofsferðirnar gera. Þær jafna stöðu kvenna og karla á þann hátt sem jafnréttislög kveða á um þ.e. með því að bæta sérstaklega stöðu kvenna og auka möguleika þeirra í samfélaginu.

Þrátt fyrir að lagalegu jafnrétti kynjanna sé náð þá á framkvæmdin enn langt í land. Feministahreyfingar hafa bent ítrekað á þetta í gegnum tíðina og vissulega hefur það skilað árangri í jafnréttisbaráttunni en kynbundið misrétti á sér þó enn stað á hinum ýmsu sviðum þjóðfélagsins. Það verður því að segjast að jafnrétti á talsvert í land hér á landi, við verðum að passa okkur á því að sofna ekki á verðinum því þá getum við átt það á hættu að bakslag komi í jafnréttisbaráttu okkar. Jafnrétti kemur ekki af sjálfu sér og við verðum alltaf að vera á verði þar sem oft á tíðum eitt skref fram færir okkur því miður tvö skref aftur á bak.

F.h. Bandalags kvenna í Reykjavík

Vilborg Þ.K. Bergman formaður.